

## INFORMACIJA

### **o zaključivanju Tehničkog aranžmana između Ministarstva odbrane Crne Gore i Ministarstva odbrane Republike Albanije u vezi sa aktivnostima vojne obuke i korišćenjem vojnih područja i poligona na teritorijama Republike Albanije i Crne Gore**

U cilju jačanja saradnje, razvoja operativnih sposobnosti i interoperabilnosti jedinica Vojske Crne Gore i Oružanih snaga Republike Albanije, predstavnici Vojske Crne Gore su u sklopu bilateralnih razgovora sa delegacijom Generalštaba Oružanih snaga Republike Albanije, dogovorili zajedničku obuku na poligonima u Crnoj Gori i Republici Albaniji za period od tri godine. Ovaj vid saradnje obuhvata zajedničku obuku ljudstva i jedinica Vojske Crne Gore i Oružanih snaga Republike Albanije na odgovarajućim teritorijama, zajedničko učešće na nacionalnim i međunarodnim vježbama na teritoriji zemlje domaćina, zajedničku preduputnu obuku za učešće u međunarodnim misijama i aktivnostima, kao i korišćenje poligona i objekata zemlje domaćina za aktivnosti obuke.

Specifični razlozi za potpisivanje ovog Tehničkog aranžmana ogledaju se u sljedećem:

- definisanju specifičnih aktivnosti u skladu sa memorandumom o razumijevanju između ministarstava odbrane Crne Gore i Republike Albanije, definisanih u članu 3 tačka 2 već potpisanog Memoranduma o razumijevanju između Ministarstva odbrane Republike Albanije i Ministarstva odbrane Crne Gore o saradnji u oblasti odbrane;
- realizaciji bojnih gađanja oružjem i oruđima kalibra većim od 12,7 mm, na poligonima Oružanih snaga Republike Albanije zbog nepostojanja adekvatne vježbovno-strelišne prostorije na teritoriji Crne Gore, čime se unaprjeđuju operativne sposobnosti i ispunjavaju ciljevi obučavanja jedinica Vojske Crne Gore;
- zajedničkoj preduputnoj obuci pješadijskih vodova Vojske Crne Gore i Oružanih snaga Republike Albanije za angažovanje u okviru NATO Isturenih kopnenih snaga u Republici Bugarskoj, kao jednoj od najznačajnijih aktivnosti, u cilju odvratanja i odbrane istočnog krila Alijanse i
- planiranom zajedničkom učešću u NATO pomorskoj operaciji "Sea Guardian" i realizaciji preduputne obuke u Republici Albaniji.

Potpisivanje Tehničkog aranžmana između Ministarstva odbrane Crne Gore i Ministarstva odbrane Republike Albanije u vezi sa aktivnostima vojne obuke i korišćenjem vojnih područja i poligona na teritorijama Republike Albanije i Crne Gore ima za cilj regulisanje administrativnih, pravnih, finansijskih i drugih aspekta koji će se primijeniti na aktivnosti u pogledu planiranja i sprovođenja zajedničke obuke u Republici Albaniji i Crnoj Gori kao i na podršku zemlje domaćina (Host Nation Support - HNS) pruženu zemlji pošiljaocu (Sending Nation - SN), što će se dodatno regulisati standardizovanim NATO obrascima, koji definišu pružanje podrške, transport opreme, prelaske granica i boravak na teritoriji države koja je domaćin vojne obuke ili vježbe.

Potpisivanjem predmetnog Tehničkog aranžmana Vojska Crne Gore jača saradnju i povjerenje sa pripadnicima Oružanih snaga Republike Albanije, podiže nivo obučenosti, stiče i povećava razmjenu iskustava pripadnika VCG i doprinosi usvajanju neophodnih NATO standarda i procedura, kao uslova za unaprjeđenje operativnih sposobnosti i interoperabilnosti.

Za implementaciju Tehničkog aranžmana tokom 2024. godine, potrebna su finansijska izdvajanja u iznosu od 31.735,00 eura. Ministarstvo odbrane je navedena sredstva planiralo Budžetom za 2024. godinu. U zavisnosti od broja realizovanih obuka i broja pripadnika VCG koji će pohađati obuku, sredstva će se dalje planirati i u narednim godinama.

**TEHNIČKI ARANŽMAN**  
**IZMEĐU**  
**MINISTARSTVA ODBRANE CRNE GORE**  
**I**  
**MINISTARSTVA ODBRANE REPUBLIKE ALBANIJE**  
**U VEZI SA**

**AKTIVNOSTIMA VOJNE OBUKE I KORIŠĆENJEM VOJNIH PODRUČJA  
I POLIGONA NA TERITORIJAMA REPUBLIKE  
ALBANIJE I CRNE GORE**

**15. FEBRUAR 2024. – 31. DECEMBAR 2026.**  
**(3 godine)**

MINISTARSTVO ODBRANE CRNE GORE I MINISTARSTVO  
REPUBLIKE ALBANIJE,

U daljem tekstu “strane”,

U skladu sa odredbama Sporazuma između država ugovornica Sjevernoatlanskog ugovora u vezi sa statusom njihovih snaga (NATO SOFA), potpisan u Londonu, 19. juna 1951. godine,

potvrđujući Sporazum između država ugovornica Sjevernoatlanskog ugovora,

potvrđujući Memorandum o razumijevanju između dva Ministarstava odbrane, potpisanog u Podgorici, 27. februara 2023. godine,

potvrđujući odgovarajuće bilateralne sporazume između Crne Gore i Albanije, u vezi sa vojnom saradnjom,

potvrđujući da ovaj TEHNIČKI ARANŽMAN (u daljem tekstu TA) ne utiče na bilo koji međunarodni sporazum u kojem su uključene Crna Gora ili Albanija,

potvrđujući da će, u slučaju bilo kakvog nepodudaranja prilikom implementacije ovog TA, gore navedeni međunarodni sporazumi imati prednost,

uzimajući u obzir primjenjivost, strane su postigle sljedeći sporazum:

## Član 1 SKRAĆENICE i DEFINICIJE

(1) Ukoliko nije drugačije navedeno u ovom TA i njegovim pratećim dokumentima, primjenjivaće se NATO Terminološka baza podataka i definicije navedene u Savezničkoj publikaciji (AACP-1), dio I (Smjernice i primjeri odredbi za TA).

(2) U svrhu ovog TA, primjenjivaće se sljedeće skraćenice i definicije:

BCP	Granični prelaz
CHOD	Načelnik Generalštaba
GS	Generalštab
CS	Borbena podrška
CSS	Borbena obezbjeđenje
Forces	Vojno osoblje i materijal, uključujući sve civilne komponente takvih snaga, za potrebe obuke prije raspoređivanja. Ovaj pojam takođe obuhvata sva vozila, skladišta, opremu, municiju, zalihe, kao i sve resurse za kretanje kopnenim putem, zajedno sa njihovim službama za podršku koje su angažovane ili pružaju podršku snagama za potrebe obuke prije raspoređivanja.
FP	Zaštita snaga – sva sredstva i mjere preduzete u cilju smanjenja ranjivosti osoblja, objekata, opreme i operacija na sve prijetnje, u svim situacijama, kako bi se očuvala sloboda djelovanja i operativna efikasnost snaga.
HN	Država domaćin – Republika Albanija ako se aktivnost obuke odvija na teritoriji Republike Albanije ili Crna Gora, ako se aktivnost obuke odvija na teritoriji Crne Gore.
HNS	Podrška države domaćina – vojna i civilna podrška koju HN pruža snagama koje se nalaze, djeluju na ili prolaze kroz teritoriju HN, teritorijalne vode ili vazdušni prostor, za potrebe ovog TA.
SN	Država pošiljalac - Republika Albanija ako se aktivnost obuke odvija na teritoriji Crne Gore ili Crna Gora, ako se aktivnost obuke odvija na teritoriji Republike Albanije.
MoD	Ministarstvo odbrane
TA	Tehnički aranžman
TAr	Područje obuke
PDSS	Izviđanje lokacije prije raspoređivanja
POE	Mjesto ulaska/izlaska
RF	Snage primaoci – Pripadnici i osoblje države domaćina
ALB	Albanija
MNE	Crna Gora
LF	Kopnene snage
SOP	Važeće operativne procedure
SOR	Zahtjev o potrebama

TTPs	Tehnike, taktike i procedure
VU	Gostujuća jedinica, vojni odred SN koja učestvuje u zajedničkoj obuci
LNO	Oficir za vezu
PDSS	Izviđanje lokacije prije raspoređivanja
DZ	Opasna zona

## **Član 2 SVRHA**

Svrha ovog TA je da uspostavi principe u vezi sa sprovođenjem obostrano dogovorenih aktivnosti obuke, na recipročnoj osnovi.

TA definiše administrativne, pravne, finansijske, logističke, zdravstvene i sve druge aspekte dogovorenih aktivnosti u okviru obuke.

## **Član 3 PRIMJENLJIVOST**

(1) Ovaj TA se može primijeniti na podršku pruženu VU i RF koje učestvuju u obuci koja će se realizovati u okviru područja za vježbu, u skladu sa važećim pravilima i procedurama.

(2) HN će pružiti podršku snagama SN raspoređenim za potrebe obuke, u svom punom kapacitetu i u skladu sa ovim TA.

(3) Ukoliko nije drugačije navedeno u ovom TA, ovdje opisane odredbe za aranžmane HN primjenjivaće se od ulaska inicijalnih komponenti VU i svih pratećih jedinica. Ova podrška će se nastaviti sve dok posljednje komponente ovih snaga ne napušte teritoriju HN.

## **Član 4 PRAVNI ASPEKTI**

(1) STATUS SNAGA: Tokom boravka na teritoriji HN, će biti regulisan u skladu sa NATO SOFA, onda kada se može primijeniti.

(2) NADLEŽNOST: Sva pitanja krivične i disciplinske nadležnosti koja se mogu javiti tokom ove obuke biće regulisana u skladu sa NATO SOFA, kada se može primijeniti.

(3) U slučaju da snage SN počine krivično djelo prema zakonima HN, bilo gdje na teritoriji HN (u okviru ili izvan vojnih i objekata za obuku), SN LNO će o tome obavijestiti vlasti HN u roku od 24 časa, u skladu sa članom VII NATO SOFA.

(4) Elementi HNS koje pružaju civilni dobavljači biće navedeni u posebnim privatnim aranžmanima između VU i tih dobavljača, te neće biti dio ovog TA.

(5) Važeća pravila HN, kao i važeća pravila SN, sve dok ona nijesu u koliziji sa propisima HN, će se primjenjivati na osoblje VU, koje će koristiti letjelice/vozila HN tokom obuke.

## **Član 5 OBAVEZE**

- (1) HN je u obavezi da:
- a) Dozvoli pristup osoblju SN u baze HN kao podršku aktivnostima obuke;
  - b) Dozvoli upotrebu odabranih objekata i područja za vježbu dogovorenih tokom PDSS, uključujući prostor za skladištenje municije i prostorije za naoružanje;
  - c) Obezbjedi smještaj za osoblje VU tokom obuke;
  - d) Obezbjedi vezu sa lokalnim vlastima u područjima gdje će se izvoditi obuka;
  - e) Preduzme sve neophodne radnje u cilju olakšanja korišćenja aerodromskih objekata, BCP, puteva, područja i infrastrukture, kako bi se osigurao ulazak/odlazak, prijem, privremeno postavljanje i raspoređivanje/povratak snaga SN;
  - f) Koordinira i pribavlja sva potrebna odobrenja za korišćenje poligona za obuku i pristup;
  - g) Koordinira, olakšava i pruža logističku podršku tokom kretanja, podršku u transportu, medicinsku, infrastrukturu kao i servisnu podršku, zahtijevanu u okviru ograničenja koja su utvrđena ovim TA i finalnim SOR, uzimajući u obzir stvarnu dostupnost;
  - h) Obezbjedi neophodan nivo zaštite snaga;
  - i) Koordinira aktivaciju DZ i poligona za bojevo gađanje sa nadležnim organima;
  - j) HN će snagama SN obezbijediti vojnu pratnju od mjesta ulaska na teritoriju HN do područja vježbe, kao i od područja vježbe do mjesta izlaska sa njene teritorije;
  - k) Ukoliko se time ne dovodi u pitanje primjena člana VII, stav 10 NATO SOFA, u slučaju incidenta/nezgode u koju su uključene snage SN, HN će obezbijediti mjesto incidenta/nezgode. Predstavnik SN ima pravo da prisustvuje i posmatra istragu, kao i da dobije primjerak povezanih dokumenata, ukoliko je to u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom HN;
  - l) Osigura odgovarajuću koordinaciju i upravljanje frekvencijama;

- (2) SN je u obavezi da:
- a) Sprovodi obuku u skladu sa ovim TA i drugim relevantnim dokumentima
  - b) Obezbijedi spisak osoblja i opreme koji učestvuje u obuci, najmanje 30 dana prije raspoređivanja;
  - c) Obezbijedi SOR najmanje 60 dana prije obuke;
  - d) Obezbijedi neophodnu podršku, logistiku i resurse za osoblje VU koje učestvuje u obuci, izuzev podrške koju pruža HN;
  - e) Pažljivo koristi posuđene predmete i objekte koje pruža HN, kao i da ih vrati u istom stanju u kojem su primljeni, osim ukoliko je njihovo stanje u trenutku vraćanja opravdano regularnom upotrebom. Oštećeni pozajmljeni predmeti biće prijavljeni RF u trenutku vraćanja, kada će se pregovarati o odgovarajućoj nadoknadi radi popravke ili zamjene istih;
  - f) Koordiniše sva kretanja opasnih materijala i eksploziva sa HN. U slučaju transporta navedenog, SN će jasno definisati i dostaviti spisak opasnih materijala i eksploziva. HN će nadgledati opremu na spisku, kao i njen transport;
  - g) Da se pridržava propisa i procedura HN u oblasti zaštite životne sredine, zdravlja i bezbjednosti, u vezi sa skladištenjem, kretanjem ili odlaganjem opasnih materijala. HN će VU pružiti informacije o važećim propisima i procedurama prije obuke;
  - h) Da se pridržava svih propisa u vezi sa upotrebom elektromagnetnog spektruma;
  - i) Osoblje SN će biti odgovorno za pripremu i sertifikovanje sopstvene jedinice i biće u obavezi da se pridržava bezbjednosnih mjera uspostavljenih od strane vojnih vlasti HN i SN, prema potrebi. Odgovorni oficir SN sprovede neophodne briefinge sa cjelokupnim osobljem.

## **Član 6**

### **ZAJEDNIČKE AKTIVNOSTI**

- (1) Opšti ciljevi zajedničkih aktivnosti su:
- a) Zajednička obuka ljudstva i jedinica Oružanih snaga Republike Albanije i Oružanih snaga Crne Gore na odgovarajućim teritorijama;
  - b) Zajedničko učešće na nacionalnim i međunarodnim vježbama na HN teritoriji;
  - c) Zajednička preduputna obuka za učešće u međunarodnim misijama i aktivnostima;
  - d) Korišćenje poligona i objekata HN za aktivnosti obuke.

## Član 7 FINANSIJSKE ODREDBE

(1) HN će obezbijediti smještaj, usluge I klase snabdijevanja (hrana i voda), u skladu sa važećim bilateralnim sporazumom, a u vezi sa vojnom saradnjom.

(2) SN će nadoknaditi ostale troškove, izuzev smještaja, hrane i hitne medicinske pomoći, u skladu sa SOR-om.

Sve finansijske obaveze nametnute ugovorima zaključenim sa javnim ili privatnim sektorom, u vezi sa nabavkom roba i usluga biće ispunjene pravovremeno.

Trošak robe i usluga dobijenih u okviru HNS obračunava se na osnovu trenutne vrijednosti HN valute, a uplata će biti izvršena od strane snaga SN na sljedeći račun sa izjavom „Za robu i usluge koje pruža HN tokom „aktivnosti obuke”. Sve isplate i nadoknade će se izvršiti u roku od 90 (devedeset) dana nakon podnošenja službene dokumentacije od strane HN snagama SN u vezi sa robom i uslugama obezbijeđenim snagama SN u vezi sa obukom.

### Podaci o računu HN : ALBANIJA

Naziv banke	Raiffesisen Bank Dega e Thesarit, Tiranë 3296
Naziv računa	Reparti Ushtarak Nr. 1001
Adresa	Rruga e Elbasanit, Tiranë. Albania
Kod	1017009
Broj računa	0104030780
IBAN	AL22202110130000000104030780
Swift Code	SGSBALTX

### Podaci o HN računu: CRNA GORA

Ime banke	Crnogorska komercijalna banka AD Podgorica
Naziv računa	MINISTARSTVO FINANSIJA
Adresa	Stanka Dragojevića 2, Podgorica, Montenegro
Kod	81000
IBAN	ME2551000000000286384
Swift Code	CKBCMEPG

3) Osoblje VU može nositi sopstveno oružje, municiju i svu neophodnu opremu za potrebe obuke.



4) U slučaju nezgoda/incidenata, svi troškovi nastali kao posljedica repatrijacije materijalnih ostataka nazad u SN biće odgovornost SN.

## **Član 8**

### **POREZI**

(1) Za jedinicu SN koja učestvuje u obuci, HN će izuzeti:

a) Osoblje SN od graničnih poreza pri ulasku u/izlasku sa teritorije HN, u skladu sa odredbama NATO SOFA.

b) Oprema i zalihe SN, privremeno uvezene na teritoriju HN za potrebe obuke, biće izuzeti od naplate carine i poreza od strane HN, u skladu sa odredbama NATO SOFA.

(2) Uvoz/izvoz od strane SN podliježe pravilima sadržanim u članu XI NATO SOFA. Roba koja je uvezena u HN bez carine, neće se odlagati osim ukoliko to dozvoli HN. HN odobrava, uz odgovarajuće obavještenje u skladu sa NATO SOFA, uvoz, kretanje unutar i izvoz materijala, oružja i municije SN učesnica sa teritorije Albanije ili Crne Gore.

(3) Kupovina roba i usluga od strane osoblja SN na teritoriji HN uključivaće sve poreze u skladu sa zakonodavstvom HN, osim ukoliko se može primijeniti izuzeće prema NATO SOFA i drugim važećim međunarodnim sporazumima zaključenim između SN i HN.

## **Član 9**

### **MEDICINSKA PODRŠKA**

(1) HN će pružati hitne medicinske/stomatološke usluge osoblju SN besplatno, u skladu sa svojim nacionalnim zakonodavstvom. Troškovi medicinske i stomatološke zaštite, koja nije hitna, biće pokriveni pojedinačno, putem osiguranja ili od strane SN, u zavisnosti od pravila SN i u koordinaciji sa izabranom zdravstvenom ustanovom u kojoj je njega pružena.

(2) HN će obezbijediti odgovarajuće sanitetske jedinice i objekte, transportna sredstva za medicinske svrhe spremne za upotrebu širom područja vježbe, na svim poligonima za obuku.

(3) U slučaju smrtnog ishoda, HN će koordinirati sa SN prije obavljanja obdukcije ili procesuiranja posmrtnih ostataka, kako bi se osigurala usklađenost sa politikom SN. Predstavnik SN imaće pravo da prisustvuje obdukciji, kao i da dobije primjerak konačnog izvještaja o obdukciji, ukoliko je to u skladu sa zakonodavstvom HN. Sve povezane troškove snosiće SN.

(4) Po završetku obdukcije, posmrtni ostaci će biti odmah predati radi transporta u SN, u skladu sa zakonodavstvom HN. U tom slučaju, SN će odrediti odgovarajuće prevozno sredstvo u koordinaciji sa HN.

(5) U hitnim slučajevima tokom obuke, letjelice/vozila HN ili SN mogu se koristiti za transport povrijeđenog osoblja u granicama dostupnih sredstava i mogućnosti do najbližih/odgovarajućih zdravstvenih ustanova HN, u skladu sa važećim procedurama HN.

## **Član 10** **ZAŠTITA SNAGA**

(1) Sveobuhvatna i efikasna FP biće planirana za potrebe obuke. SN je obavezna da utvrdi i obezbijedi HN svoje zahtjeve i ograničenja u vezi sa FP, u skladu sa NATO SOFA.

(2) HN će preduzeti neophodne mjere da osigura adekvatnu bezbjednost i zaštitu snaga SN i njenog osoblja na teritoriji HN.

(3) SN priznaje pravo HN da preduzme sve odgovarajuće mjere za održavanje reda i bezbjednosti na svim lokacijama koje su opredijeljene za obuku i međusobno će blisko saradivati u pogledu bezbjednosti pripadnika VUs i njihove imovine/opreme u skladu sa ovim TA.

## **Član 11** **ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE**

(1) Kada je riječ o upravljanju otpadom i pitanjima zaštite životne sredine, SN će biti odgovorna za potencijalni neuobičajen otpad i štetu po životnu sredinu koja proističe iz djelovanja VUs. Počevši od faze planiranja obuke, aspekti zaštite životne sredine biće integrisani u cjelokupan proces tokom i nakon obuke, uključujući aktivnosti vraćanja područja za vježbu u prvobitno stanje.

(2) SNs će poštovati propise i procedure HN o zaštiti životne sredine i skupljaće sve vrste otpada na mjestima određenim za tu svrhu. SN će biti informisana o takvim mjestima prije realizacije obuke.

(3) SN će biti informisana o propisima HN u oblasti zaštite životne sredine prije početka obuke.

## **Član 12** **BEZBJEDNOST I OBJAVLJIVANJE INFORMACIJA**

(1) Snage će štiti i čuvati klasifikovane informacije i materijale koji se razmjenjuju u skladu sa ovim TA, dajući im jednak status klasifikacije.

(2) Klasifikovane informacije i materijali, uključujući informacije o nezgodama, neće se objavljivati trećim stranama bez prethodne pisane saglasnosti one strane koja je iste dostavila.

(3) Strane neće koristiti klasifikovane informacije i materijale razmijenjene u okviru ovog TA jedne protiv drugih.

(4) Sve klasifikovane informacije i materijali koji se obezbijede, proizvedu ili razmijene u skladu sa ovim TA obrađivaće se, distribuirati, čuvati i štititi u skladu sa zakonima i propisima o nacionalnoj bezbjednosti strana, kao i primjenjivim međunarodnim bilateralnim i NATO sporazumima, u zavisnosti od slučaja.

(5) Strane će osigurati da pristup klasifikovanim informacijama i materijalu bude zasnovan na načelu nužnosti pristupa i ograničen na ono osoblje koje ima odgovarajuće bezbjednosna odobrenja.

(6) Strane će nastaviti da budu odgovorne za zaštitu i sprječavanje ukidanja statusa tajnosti razmijenjenih klasifikovanih informacija i materijala i nakon prestanka važenja ovog TA.

(7) Odredbe ovog člana ne odstupaju od bilo kojeg bezbjednosnog sporazuma ili aranžmana koji je na snazi između HN i SNs.

### **Član 13**

#### **PROCEDURE ULASKA I IZLASKA**

(1) Ulazak i izlazak osoblja SN biće u skladu sa članom III NATO SOFA.

(2) Prilikom ulaska/izlaska sa teritorije HN, SN moraju dostaviti HN Obrazac 302 ili odgovarajući obrazac koji je navela HN. SN će obezbijediti neophodni Obrazac 302 ili odgovarajući obrazac na graničnom prelazu, kako bi se ubrzale procedure prelaska granice.

(3) SN će obavijestiti HN, najkasnije 30 dana prije dolaska snaga i opreme, o spisku pripadnika VU i Obrascem 302, uključujući:

- a) Detaljan spisak osoblja VU, uključujući brojeve ličnih karata/pasoša;
- b) Detaljan spisak vozila, opreme, naoružanja, municije, zaštitne opreme, elektronskih uređaja VU;
- c) Mjesto ulaska (POE), rutu i raspored njihovog kretanja od POE na teritoriju HN do područja za obuku i od područja za obuku do mjesta izlaska.

### **Član 14**

#### **POTRAŽIVANJA**

(1) Sva potraživanja između snaga SN i snaga HN, kao i sva potraživanja trećih strana, koja nastanu na teritoriji HN tokom obuke (dolazak, period realizacije i povratak) rješavaće se u skladu sa NATO SOFA.

(2) Ugovorna potraživanja rješavaće se između zainteresovanih strana u predmetnom ugovoru, u skladu sa odredbama ugovora.

## **Član 15 RJEŠAVANJE SPOROVA**

Svi sporovi u vezi sa tumačenjem ili implementacijom ovog TA rješavaće se konsultacijama između strana, na najnižem mogućem nivou, i neće se upućivati bilo kojem nacionalnom ili međunarodnom sudu ili trećoj strani radi rješavanja.

## **Član 16 STUPANJE NA SNAGU, TRAJANJE, IZMJENE I DOPUNE I PRESTANAK VAŽENJA**

(1) Ovaj TA stupa na snagu na dan stavljanja posljednjeg potpisa ili na dan dostavljanja posljednjeg pisanog obavještenja kojim strane u pisanoj formi informišu HN o okončanju njihovih relevantnih internih procedura za njegovo stupanje na snagu, u zavisnosti od toga šta je nastupilo kasnije.

(2) Ova TA prestaje da važi 31. decembra 2026. Takođe, može se izmijeniti i prekinuti u bilo kom trenutku uz obostranu pisanu saglasnost strana. Za bezbjednosna pitanja, finansijska pitanja i potraživanja, TA će ostati na snazi sve dok se bezbjednosne procedure ne završe i ne izvrši konačno rješenje finansijskih pitanja i potraživanja.

(3) Ovaj TA može se izmijeniti i dopuniti pisanim putem, uz uzajamnu saglasnost strana. Takve izmjene i dopune stupiće na snagu u skladu sa procedurom iz stava 1.

(4) Svaki učesnik može da raskine ovaj TA tako što će drugog učesnika obavijestiti u pisanoj formi tri mjeseca ranije.

(5) Ovaj TA je potpisan u dva originala na engleskom jeziku, koje čuvaju Crna Gora i Republika Albanija.

**Za Ministarstvo odbrane Crne Gore,**

**Potpis:**

**Ime:**

**Funkcija:**

**Za Ministarstvo odbrane Republike Albanije**

**Potpis:**

**Ime:**

**Funkcija:**

**TECHNICAL ARRANGEMENT**

**BETWEEN**

**THE MINISTRY OF DEFENCE OF MONTENEGRO**

**AND**

**THE MINISTRY OF DEFENCE OF REPUBLIC OF ALBANIA**

**REGARDING**

**THE MILITARY TRAINING ACTIVITIES AND USE OF MILITARY  
TRAINING AREAS AND RANGES ON THE TERRITORY OF THE  
REPUBLIC OF ALBANIA AND MONTENEGRO**

**15 FEBRUARY 2024 - 31 DECEMBER 2026**

**(3 Years)**

THE MINISTRY OF DEFENCE OF THE REPUBLIC OF ALBANIA AND  
THE MINISTRY OF DEFENCE OF MONTENEGRO,

Herein referred to as "the Parties",

Acknowledging the provisions of the Agreement between the Parties to the North Atlantic Treaty regarding the Status of their Forces (hereinafter referred to as NATO SOFA), signed in London, on June the 19<sup>th</sup> 1951,

Acknowledging the provisions of the Agreement among the States Parties to the North Atlantic Treaty,

Acknowledging the provisions of the Memorandum of Understanding between two Ministers of Defense, signed in Podgorica, on 27 February 2023,

Acknowledging the provisions of the respective bi-lateral Agreements between Albania and Montenegro, regarding military cooperation,

Acknowledging that this TECHNICAL ARRANGEMENT (herein after referred to as TA) does not affect any of the international agreements involving Montenegro or Albania,

Acknowledging that, in case of any conflict in the implementation of this TA, the above mentioned international agreements will prevail.

Considering the applicability, the Parties have reached the following understanding:

## Section 1 ABBREVIATIONS and DEFINITIONS

(1) Unless another meaning is specified within this TA and its supporting documents, the NATO Terminology database and the definitions set forth in the Allied Acquisition Practice Publication (AAP-1), Part I (Guidelines and Sample Provisions for TA) are to apply.

(2) For the purposes of this TA, the following abbreviations and definitions are to apply:

BCP	Border Crossing Point
CHOD	Chief of Defense
GS	General Staff
CS	Combat Support
CSS	Combat Service Support
Forces	All military personnel and materiel including any civilian components of such forces for the purpose of pre deployment training. The term also includes all vehicles, stores, equipment, and ammunition, supplies as well as land movement resources, together with their support services deploying with or supporting the troops for pre deployment training.
FP	Force Protection - all measures taken and means used to minimize the vulnerability of personnel, facilities, equipment, and operations to any threat, and in all situations, to preserve freedom of action and the operational effectiveness of the Forces.
HN	Host Nation – Republic of Albania if the Training activity takes place in the territory of Republic Albania or Montenegro, if the Training activity takes place in the territory of Montenegro
HNS	Host Nation Support - the military and civil assistance rendered by the HN to Forces that are located on, operating in or transiting through the HN's territory, territorial waters or airspace for the purposes of this TA.
SN	Sending Nation- Republic of Albania if the Training activity takes place in the territory of Montenegro or Montenegro, if the Training activity takes place in the territory of the Republic of Albania
MoD	Ministry of Defense
TA	Technical Arrangement
TAr	Training Area
PDSS	Pre Deployment Site Survey
POE	Point of Entrance/Exit
RF	Receiving Force – The members & personnel of HN
ALB	Albania
MNE	Montenegro
LF	Land Forces
SOP	Standing Operational Procedures

SOR	Statement of Request
TTPs	Techniques, Tactics and Procedures
VU	Visiting Unit, military detachment of the SN participating in common training
LNO	Liaison Officer
DZ	Danger Zone

## **Section 2 PURPOSE**

The purpose of this TA is to establish the principles regarding the implementation of mutually agreed training activities, on reciprocal basis.

The TA defines the administrative, legal, financial, logistic, health, and any other aspects of agreed training activities.

## **Section 3 APPLICABILITY**

(1) This TA is applicable to the support provided to VU and RF participating in the training activities within the training areas in accordance with the applicable rules and procedures.

(2) The HN will provide support to the forces of SN deployed for the training within its fullest capacity and in accordance with this TA.

(3) Unless otherwise stated in this TA, the provisions for HN arrangements described herein will apply from the entry of initial components of the VU and any supporting units. This support will continue until the last components of those forces depart from the territory of HN.

## **Section 4 LEGAL ASPECTS**

(1) STATUS OF FORCES, while in HN territory, will be regulated in accordance with NATO SOFA, as applicable.

(2) JURISDICTION: All issues of criminal and disciplinary jurisdiction which may arise during training activities will be regulated in accordance with NATO SOFA, as applicable.

(3) In case of a criminal offense committed by SN forces under the laws of the HN, anywhere within HN territory (inside or outside military and training facilities),



the SN LNO will notify HN authorities within 24 hours in accordance with article VII of NATO SOFA.

(4) Those support of HNS provided by civilian contractors will be reflected in separate private arrangements between VU and those contractors and will not be included in this TA.

(5) VU's personnel, who will use HN's aircrafts/vehicles during the training, will be subjected to the HN applicable rules and SNs applicable rules as far as they don't conflict with the HN's regulations.

## **Section 5 RESPONSIBILITIES**

- (1) Responsibilities of HN:
- a) Permit access of SN personnel into HN bases in support of training activities;
  - b) Permit the use of selected facilities and training areas agreed upon during PDSS, including Ammunition Holding Area and Arms Rooms;
  - c) Provide billeting for VU personnel during the training;
  - d) Provide liaison with the local authorities in the areas where the training will take place;
  - e) Undertake the necessary actions to facilitate the use of airport facilities, BCP, roads, areas and infrastructure in order to ensure entry/departure, reception, temporary staging and deployment/ redeployment of the SN's forces;
  - f) Coordinate and obtain all the necessary approvals for the usage of training ranges and access;
  - g) Coordinate, facilitate and provide logistical, movement, transportation, medical, infrastructure and service support requested within limits established by this TA and the final SOR, taking into account actual availability;
  - h) Provide the necessary level of Force Protection;
  - i) Coordinate the activation of DZ and Live Firing Ranges with the responsible authorities;
  - j) HN will provide to the SN forces military escort from the point of entry to the HN territory to the training area and from the training area to the point of exit;
  - k) As far as it does not prejudice the applicability of article VII, paragraph 10 of NATO SAFO, in case of an incident/accident concerning SN Forces, the HN will secure the incident/accident site. A SN representative will be entitled to be present and observe during the investigation and to have a copy of the related documents, if it is in accordance with national legislation of the HN;
  - l) Ensure proper coordination and frequency management;
- (2) Responsibilities of SN:
- a) Conduct the training in accordance with this TA and other relevant documents;

- b)** Provide the list of participating personnel and equipment at least 30 days prior to deployment;
- c)** Provide the SOR at least 60 days prior to training;
- d)** Provide the necessary support, logistics and resources for their respective VUs participating personnel at the training, other than the support provided by the HN;
- e)** Use items on loan and facilities provided by the HN with care and return them in the same condition in which they received, unless their condition at the time of return is justified by normal usage. Damaged loaned items will be reported to the RF at the time of return at which time reimbursement as appropriate for repair or replacement shall be negotiated;
- f)** Coordinate all movements of hazardous materials and explosives with the HN. In case of its transport, the SN will clearly define and submit to HN the list of hazardous materials and explosives. The HN will supervise the equipment on the list as well as its transport;
- g)** Comply with HN's environmental, health and safety regulations and procedures concerning the storage, movement or disposal of hazardous and/or dangerous materials. HN will provide to the VU information about the applicable regulations and procedures prior to the training;
- h)** Comply with all regulation for the usage of electromagnetic spectrum;
- i)** SNs personnel will be responsible for preparing and certifying their own unit and complying with safety rules established by the HN and SNs military authorities respectively as appropriate. SNs responsible officer will conduct the required briefings with all personnel.

## **Section 6 COMMON ACTIVITIES**

- (1)** The general objectives of common activities are, as follows:
  - a)** Common Training of the personnel and units of the Armed Forces of Republic of Albania and Armed Forces of Montenegro at respective territories;
  - b)** Common participation on national and international exercises on HN territory;
  - c)** Common pre-deployment training for participation in international missions and activities;
  - d)** Use of HN training areas and facilities for training activities.

## **Section 7 FINANCIAL PROVISION**

- (1)** HN will provide accommodation, class I of supply (food and water) in accordance with applicable bi-lateral Agreement, regarding military cooperation.

(2) SN will reimburse the other expenses except accommodation, food and emergency medical support, of own members participating at the training, according with the SOR.

All financial liabilities imposed by the contracts made with the public or private entities in relation to the procurement of goods and services shall be fulfilled in a timely manner.

The cost of goods and services obtained under HNS shall be calculated based on the current HN value and payment shall be made by the SN Forces to the following account with the statement **“For the goods and services provided by HN affiliated unit during the “training activities”**. All payments and reimbursements shall be made within 90 (ninety) days following the submission of official documentation by the HN to the SN Forces in relation to the goods and services provided to the SN Forces relating to the training.

HN Account data: ALBANIA

Bank name	Raiffesisen Bank Dega e Thesarit, Tiranë 3296
Account name	Reparti Ushtarak Nr. 1001
Address	Rruga e Elbasanit, Tiranë. Albania
Code	1017009
Account number	0104030780
IBAN	AL22202110130000000104030780
Swift Code	SGSBALTX

HN Account data: MONTENEGRO

Bank name	Crnogorska komercijalna banka AD Podgorica
Account name	MINISTARSTVO FINANSIJA
Address	Stanka Dragojevića 2, Podgorica, Montenegro
Code	81000
IBAN	ME2551000000000286384
Swift Code	CKBCMEPG

(3) VU personnel may carry out its own weapons, ammunition and all necessary equipment for the purposes of the training.

(4) In case of accidents/incidents, all the expenses arisen by the repatriation of the material remains back to the SN will be responsibility of the SN.

## **Section 8 TAXES**

- (1) For the SN unit that participates at the training, the HN will exempt:
  - a) SN personnel from border taxes at entry in/exit from the territory of the HN, in accordance with the provisions of the NATO SOFA.
  - b) SN's equipment and supplies, temporarily imported into the HN territory for the purpose of the training, will be exempted from customs duties and taxes by the HN in accordance with the provisions of the NATO SOFA.
- (2) The import/export by the SNs is a subject to the rules contained in article XI of NATO SOFA. Goods, which have been imported into the HN duty –free, shall not be disposed of unless permitted by the HN. HN authorizes with proper notification in accordance with NATO SOFA the import into, movement within and the export from the Albanian or Montenegrin territory of material, weapons and ammunitions of the Participating SNs.
- (3) SN personnel purchase of goods and services on the HN territory will include all taxes in accordance with the HN legislation except as exemptions may apply under the NATO SOFA and other applicable international agreements concluded between SN and HN.

## **Section 9 MEDICAL SUPPORT**

- (1) The HN will provide emergency medical/dental services to the SN personnel free of charge, according to its national legislation. Medical and dental care, which is non-emergency, will be covered individually, through insurance or by the SN, depending on the SN rules and in coordination with the chosen medical facility, providing the care.
- (2) The HN will provide appropriate medical units and facilities, transportation means for medical aims ready for use throughout the training area, at all training sites.
- (3) In case of a possible fatality, the HN will coordinate with the SN prior to performing an autopsy or processing the remains, in order to ensure compliance with the SN policy. A SN representative will be entitled to be present during the autopsy and to have a copy of the final autopsy report if it is in compliance with HN legislation. All related expenses will be the responsibility of the SN.
- (4) After the completion of the autopsy, the remains will be released immediately for transfer to the SN, according to the HN's legislation. In such a case, the SN will appoint the appropriate means of transportation in coordination with the HN.
- (5) In case of emergency during the training, HN or SN aircraft/vehicles may be used to transport injured personnel within means and capabilities to the

nearest/appropriate HN medical facilities in accordance with the HN applicable procedures.

### **Section 10**

## **FORCE PROTECTION**

(1) Comprehensive and effective FP will be planned for the purpose of the training. SN is responsible for identifying and providing its FP requirements and limitations to the HN, in accordance with the NATO SOFA.

(2) The HN will take the necessary measures to ensure the adequate security and protection of the SN Forces and their personnel within the HN's territory.

(3) SN recognizes the right of the HN to take all appropriate measures to maintain order and security on any locations allocated for the training and coordinate closely with each other the security of the members of the VUs and their property/equipment in accordance with this TA.

### **Section 11**

## **ENVIRONMENT PROTECTION**

(1) Regarding the waste management and environmental issues, the SNs will be responsible for the possible unusual wastes and environmental damages arising from the respective VUs use. Starting from the planning phase of the training, environment aspects shall be integrated into whole process during and after the training including the activities of the bringing the training area back to its former condition.

(2) SNs will comply with the environment regulation and procedures of the HN and will collect all kinds of waste at the appointed places. These places will be informed to the SN before the execution of the training.

(3) SN will be informed before the training or exercise about HN's environmental regulations.

### **Section 12**

## **SECURITY AND DISCLOSURE OF INFORMATION**

(1) The Forces shall protect and preserve the classified information and material exchanged under this TA by giving them equal classification status.

(2) The classified information and materials including the information about an accident shall not be disclosed to a third Contracting Party without the prior written consent of the Party which provided them.

(3) The Parties shall not use the classified information and materials exchanged under this TA against each other.

(4) All classified information and materials provided, produced or exchanged under this TA shall be handled, distributed, stored and protected in accordance with national security laws and regulations of the Parties and applicable international bilateral agreements, NATO, as the case may be.

(5) The Parties shall ensure that the access to the classified information and material is based on the need-to-know principle and limited to those personnel having appropriate security clearance.

(6) The Parties shall continue to be responsible for the protection and prevention of the lifting of the classified status of the exchanged classified information and material even after the termination of this TA.

(7) The provision of this Section shall not derogate from any security agreements or arrangements in force between the HN and SNs.

### **Section 13 ENTRY AND EXIT PROCEDURES**

(1) Entry and exit of SN personnel will be in accordance with Article III of NATO SOFA.

(2) Upon entry into/exit from the HN territory, the SNs must provide HN with Form 302 or appropriate form as specified by the HN. The SNs will provide necessary Form 302 or appropriate form at the BCP in order to expedite border-crossing procedures.

(3) The SNs will notify the HN, at least 30 days prior to the arrival of forces and equipment, with the list of members of the VU and Form 302, including:

- a) Detailed list of the VU personnel, including IDs/Passports numbers;
- b) Detailed list of the VU vehicles, equipment, weapons, ammunition, protective gear, electronic devices;
- c) The Points of Entrance (POE), route and timetable of their movement from the POE into the HN territory to the training area and from the training area to the point of exit.

### **Section 14 CLAIMS**

(1) All claims, between the SNs Forces and the HN Forces as well as any third party claims other than contractual claims, arising out on the territory of the HN, during the training (deployment, execution period, and redeployment) will be settled in accordance with the NATO SOFA.

(2) Contractual claims will be settled between the concerned Parties to the contract in question in accordance with the provision of the contract.

**Section 15**  
**SETTLEMENT OF DISPUTES**

Any dispute regarding the interpretation or implementation of this TA will be resolved by consultation among Parties at the lowest possible level and will not be referred to any national or international court or third Party for settlement.

**Section 16**  
**ENTRY INTO FORCE, DURATION, AMENDMENTS AND TERMINATION**

(1) This TA shall come into effect upon the date of the last signature or the date of the last written notification by which the Parties inform in writing the HN about the completion of their relevant internal procedures for its entry into force, whichever is the latest.

(2) This TA will be terminated on 31<sup>st</sup> December 2026. Also, it may be modified and terminated at any time by mutual written consent of the Parties. For security issues, financial matters and claims, the TA will remain in effect until security procedures have been completed and final settlement of financial matters and claims has been made.

(3) This TA may be amended in writing by the common consent of the Parties. Such amendments will enter into force in accordance with the procedure presented in paragraph 1.

(4) Each Participants may terminate this TA by giving the other Participants a three months' prior written notice.

(5) This TA is signed in two originals in English language, kept by Montenegro and the Republic of Albania.

**For the Ministry of Defense of MONTENEGRO,**

**Signature:**

**Name:**

**Title:**

**For the Ministry of Defense of THE REPUBLIC OF ALBANIA,**

**Signature:**

**Name:**

**Title:**